

Koulujen ja oppilaitosten toiminta äkillisissä kriiseissä ja poikkeamatilanteissa

-JULKINEN VERSIO

Sisällys

Johdanto	3
Kriisit	4
Kriisit jaotellaan kehitys-, elämän- ja traumatisoiviin kriiseihin	4
Kehitys- ja elämäntilannekriisit	4
Traumaattiset kriisit	4
Monialainen yhteistyö oppilaitoksen kriiseissä	5
Opiskeluhuollon palvelut	6
Alueellisten hyvinvointikeskusten (HVK)	
koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien palveluesimies	6
Oulun kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys.....	6
Tehostettu nuorisotyö	7
Työterveyshuollon palvelut	7
Oppilaitoksen kriisiryhmän tehtävät ja toiminta	8
Oppilaitoksen kriisiryhmän tehtävät poikkeamatilanteessa	8
Kriisiryhmän muut tehtävät.....	8
Yleisohjeet oppilaitosten poikkeama- ja kriisitilanteisiin	9
Sivistys- ja kulttuuripalveluiden Turjo-tiimi	9
Toimintamalli oppilaitoksen yksittäisissä kriiseissä ensimmäisinä päivinä	10
Tilannearvio	10
Kriisityön suunnittelu ja tukitoimet eri tasoille	10
Kriisityön käynnistäminen ja toiminta.....	10
Tiedottaminen ja kriisiviestintä	10
Kriisityön päättäminen	11
Kriisin jälkihuoltotyö	11
Toimintaohjeita oppilaitosten poikkeama- ja kriisitilanteisiin	12
Väkivaltatilanne oppilaitoksessa.....	12
Oppilaan tai opiskelijan kuolema.....	12
Henkilökuntaan kuuluvan kuolema.....	13
Opiskelijan vakava sairaus	13
Opiskelijan itsemurhauhkaus	14
Onnettomuus tai tapaturma (opiskelija)	14
Onnettomuus tai työtapaturma (henkilökunta)	15
Oppilaitoksen ulkopuoliset poikkeustilanteet ja onnettomuudet	16
Oppilaitosten kriisiviestintä	17

Graafinen suunnittelu: Sara Kurtti, Painatuspalvelut, Monetra Oulu Oy

Kuvat: Riitta Marjusaari

Johdanto

Oppilaitosten rehtorit ovat työnantajan ja opetuksen järjestäjän edustajana vastuussa sekä työyhteisönsä että oppilaittensa terveydestä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Turvallisuuskulttuurin rakentaminen ei ole ainoastaan johdon tehtävä, vaan se on kaikkien toimijoiden yhteistyötä

Tämä kriisisuunnitelma on laadittu kaikille Oulun kaupungin kouluissa ja oppilaitoksissa työskenteleville työntekijöille avuksi poikkeamatilanteiden hoitamisessa ja niihin varautumisessa. Varautuminen on tärkeää, koska kriisitilanteissa ihmisen toiminta muuttuu ja kriisin tapahduttua ei ehdi laatia uusia toimintamalleja. Sen sijaan ennakolta suunniteltu toiminta toteutuu todennäköisimmin myös kiireessä ja kriisitilanteen tuottaman epäuskon vallitessa.

Kaikille Oulun kaupungin kouluille ja oppilaitoksille yhteinen kriisityön suunnitelma tukee koulun ja oppilaitoksen kriisisuunnitelmaan kuuluvan psykososiaalisen tuen järjestämistä äkillisissä kriiseissä nopeasti, hallitusti ja tehokkaasti. Asiakirja

sisältää myös poikkeamatilanteiden johtamisen periaatteet, työn- ja vastuunjaon kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa sekä yhteistyön eri toimijoiden kanssa.

Asiakirjassa käytetään käsitteitä opiskelija ja oppilaitos tarkoittaen myös perusopetuksen oppilasta ja kouluja Oulun kaupungissa.

Asiakirjan lopussa on varattu osio, johon oppilaitokset täydentävät kriisiryhmänsä kokoonpanon oman oppilaitoksen toimintaa vastaavaksi sekä tärkeät ja ajantasaiset eri tahojen yhteystiedot.

Asiakirjan päivittämisestä vastaavat Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden turvallisuusjohtamisen tiimi (Turjo-tiimi) yhdessä opiskeluvoimien vastuuhenkilöiden kanssa.

Kriisit

Kriisi on yllättävä tapahtuma tai läheltä piti tilanne, joka vaikuttaa voimakkaasti ja negatiivisesti yksilöön tai yhteisöön. Kriisitilanteessa ihmisen aikaisemmat kokemukset ja keinot eivät riitä tapahtuneen ymmärtämiseen ja hallitsemiseen. Tapahtuma järkyttää, herättää pelkoa, vihaa, syyllisyyttä tai turvattomuutta. Voi olla vaikea keskittyä, nukkua, keho voi reagoida tapahtuneeseen kipuina ja särkyinä.

Voimakkaat tuntemukset ovat kuitenkin normaali tapa reagoida epänormaaliin tilanteeseen. Kriisi saattaa nostaa pintaan myös vaikeita asioita menneisyydestä – monia itsestään selviä asioita joutuu ehkä arvioimaan uudelleen.

Lähde: [mieli.fi-sivusto](https://mieli.fi/sivusto) (16.8.2021)

<https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/nuorten-kriisit/>

Kriisit jaotellaan kehitys-, elämän- ja traumatisoihin kriiseihin:

Kehitys- ja elämäntilannekriisit

Kehityskriisit ja elämäntilannekriisit liittyvät normaaliin elämäntilanteeseen ihmisen siirtyessä elämäntilanteesta toiseen, kuten koulun aloitus tai vaihto, murrosikä tai seurustelun aloittaminen. Myös positiivinen tapahtuma voi aiheuttaa kriisin.

Elämäntilannekriisit ovat elämäntilanteeseen kuuluvia pitkäkestoisia raskaita tilanteita, esimerkiksi vakava pitkäaikaissairaus, vanhempien jatkuva riitely tai pitkittynyt koulukiusaaminen.

Traumaattiset kriisit

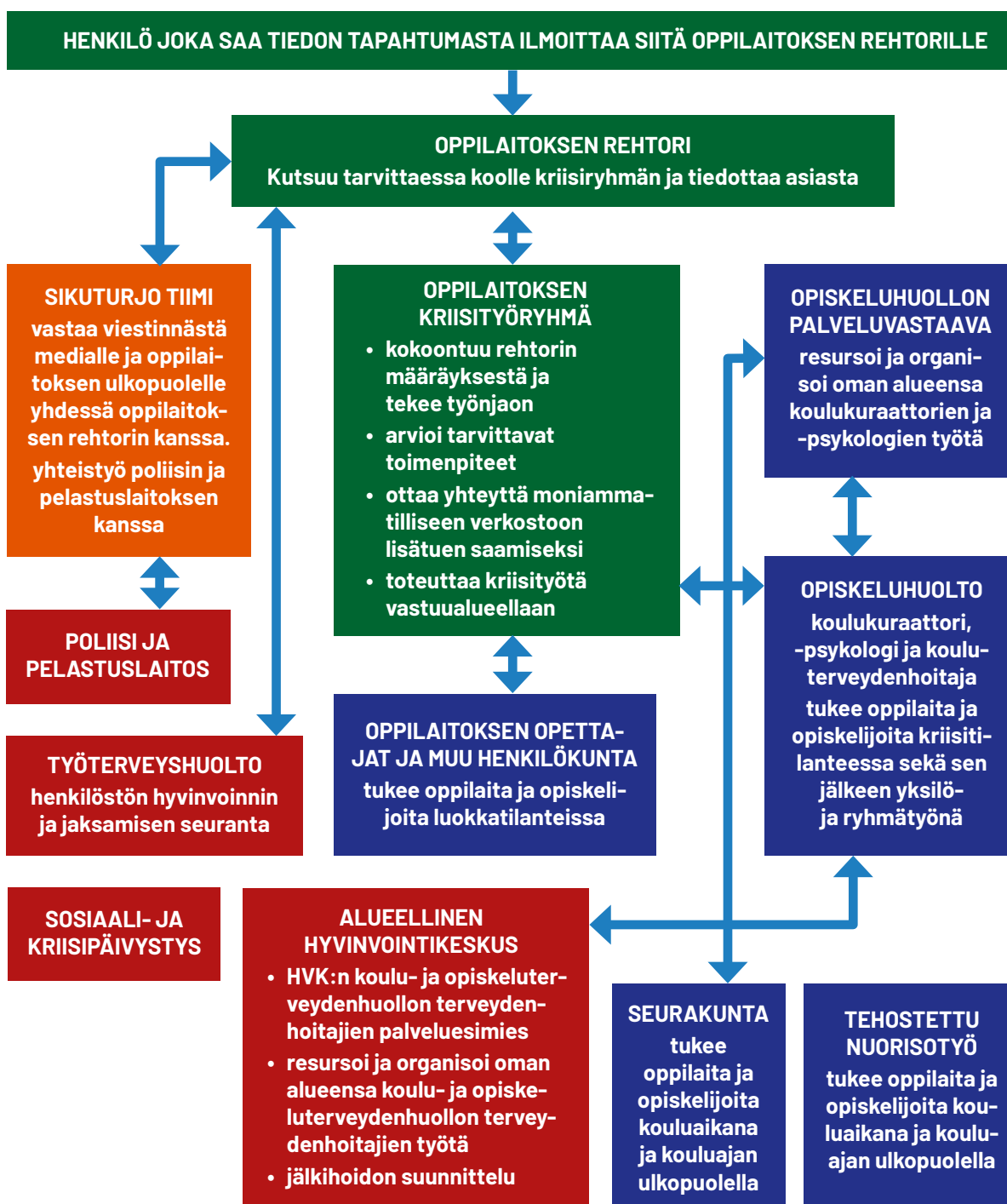
Traumaattisen kriisin synnyttää usein epätavallisen voimakas ja epänormaali tapahtuma, johon liittyy suuri tunnejärkytys ja jota omat voimat eivät riitä kohtaamaan, esimerkiksi läheisen ihmisen äkillinen kuolema, liikenneonnettomuus, tulipalo, räjähdys, luonnonkatastrofi tai vanhempien yllättävä ero.

Lähde: [Mieli.fi-sivusto](https://mieli.fi/sivusto) (16.8.2021)

<https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/kriisit-kuuluvat-elamaan/>

Monialainen yhteistyö oppilaitoksen kriiseissä

Opiskeluhuollon palvelut

Opiskeluhoolto on koulujen ja oppilaitosten moniammatillista kaikkien yhteistä toimintaa, jolla edistetään oppilaiden ja opiskelijoiden hyvää oppimista, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia ja osallisuutta sekä oppilaitoksen terveellisyyttä ja turvallisuutta. Opiskeluhoollon palveluilla tarkoitetaan psykologi- ja kuraattoripalveluita sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluita. Opiskeluhoollon palveluiden henkilöstöä ovat koulukuraattori, -psykologi sekä -terveydenhoitajat ja -lääkärit.

Opiskeluhoollon kuraattori ja psykologi-palveluiden palveluvastaava

- Resursoi ja organisoi oman alueensa koulukuraattorien ja koulupsykologien työtä.
- Ohjaa ja toimii yhdyshenkilönä tehostetun nuorisotyön henkilöstölle oppilaitoksen kriisityössä.

Opiskeluhoollon kuraattori ja psykologi

- Opiskeluhoollon henkilöstö tukee oppilaita, opiskelijoita ja koulun henkilökuntaa kriisitilanteessa. Oppilaitoksen kriisityöhön osallistuminen on aina ensisijaista.
- Opiskeluhoollotyötä ohjaa opiskelijan edun ensisijaisuus ja hänen hyvinvointinsa edistäminen.

Alueellisten hyvinvointikeskusten (HVK) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien palveluesimies

- Toimii koulujen ja hyvinvointikeskuksen välisenä yhteyshenkilönä.
- Resursoi ja organisoi oman alueensa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien työtä.
 - » Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajat ilmoittavat esimiehelleen siirtymisestä oppilaitosten kriisityöhön. Oppilaitosten kriisityöhön osallistuminen on ensisijaista.

- Valmistelee jälkihoidon suunnittelua omalla hyvinvointialueellaan yhteistyössä muun henkilöstön kanssa.

Oulun kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys auttaa kiireellisessä sosiaalisen avun tarpeessa sekä antaa kriisiapua järkyttävissä elämäntilanteissa ympäri vuorokauden. Apua voi hakea asiakas itse, läheinen, ystävä tai viranomainen. Työntekijä voi ilmoittaa kriisiapua tarvitsevan perheen yhteystiedot asiakkaan suostumuksella sosiaali- ja kriisipäivystykseen.

Sosiaali- ja kriisipäivystys ei vastaa elämänkriiseihin, kuten muun muassa avioerotilanteet. Näissä asioissa otetaan yhteyttä kaupungin muihin palveluihin.

Sosiaali- ja kriisipäivystys p. 044 703 6235. Sosiaali- ja kriisipäivystykseen saat yhteyden myös soittamalla yleiseen hätänumeroon 112.

- Sosiaali- ja kriisipäivystys tarjoaa aktiivisesti kriisiapua ja seurantaa estääkseen posttraumaattisen stressihäiriön kehittymistä. Tavoitteena on tunnistaa ja tavoittaa haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt äkillisissä kuolemantapauksissa, tulipalotilanteissa, läheltä piti -tilanteissa osallisena olleet henkilöt sekä onnettomuuksien ja väkivallan uhrin sekä silminnäkijät.
- Asiakkailla, joilla on jo asiakkuus muissa palveluissa: näissä tapauksissa tehdään yhteistyötä asiakkaan työntekijän kanssa. Näin varmistetaan asiakkaan hoidon jatkuvuus. Tarvittaessa asiakas saatetaan tarvittavan tuen piiriin esimerkiksi mielenterveyspalveluihin.
- Yhteisö- ja ryhmätason kriisityö kouluissa ja oppilaitoksissa järjestetään pääsääntöisesti opiskeluhoollon monialaisena palveluna.
- Tarvittaessa kriisityötä on mahdollista tarjota myös ryhmille ja yhteisöille, jotka ovat kohdanneet traumaattisen kriisin.

Sosiaali- ja kriisipäivystys tarjoaa konsultatiivista tukea muille viranomaisille ja tukee heidän työtään.

Suuronnettomuustilanteissa järjestetään psykososiaalista tukea yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Suuronnettomuuksissa vastuu tuen järjestämisestä on kunnalla tai sairaanhoitopiirillä.

Tehostettu nuorisotyö

Tehostettu nuorisotyö on kriisitilanteissa ja välittömästi sen jälkeen nuorisotyön menetelmin tapahtuvaa nuoria tukevaa toimintaa. Tehostetun nuorisotyön valmiusryhmässä toimii kaupungin ja seurakuntien nuorisotyöntekijöitä.

Tehostetun nuorisotyön valmiusryhmä työskentelee, kun tapahtuu isoa nuorten joukkoa koskettava kriisi:

- Iso onnettomuus, joka koskettaa nuoria
- Nuoren itsemurha
- Vakava kouluväkivaltatilanne
- Kadulla tapahtunut väkivaltainen tilanne, joka koskettaa nuoria
- Muu uhkaava tai väkivaltainen tilanne
- Nuorille surua tai kriisiä tuottava akuutti tilanne.

Tehostettua nuorisotyötä tehdään suunnitelman mukaisesti ja lyhyen ajan (1-3 päivää) ja erikseen sovittuna pitempään (maksimissaan 1 viikko). Tehostettua nuorisotyötä toteutetaan oppilaitoksissa, nuorisotiloilla, seurakuntien tiloissa tai muissa tiloissa, joihin on luonteva koota nuoria. Oppilaitoksissa tehostetun nuorisotyön tarkoitus on tukea oppilaitoksen kriisityötä ja kohdata nuoria, jotka ovat keskustelutuen tarpeessa.

Nuorisotiloissa, seurakuntien tiloissa tai muissa tiloissa tehostettua nuorisotyötä voidaan tehdä myös koulupäivän jälkeen iltaisin ja viikonloppuisin. Tällöin järjestetään yhteisöllisen surun tilaisuus, johon nuoret voivat tulla juttelemaan, olemaan tai pelailemaan, kukin oman tarpeen mukaan.

Työterveyshuollon palvelut

Työterveyshuollon palvelut tukevat henkilöstöämme kriisin keskellä sekä kriisin jälkeen.

- Pihlajalinnan valtakunnallinen päivystys **hoitajapuhelinpalvelu p. 010 312 011** palvelee joka päivä vuorokauden ympäri. Hoitajapuhelin ottaa vastaan tapahtumailmoituksen ja välittää tapahtumailmoituksen kriisipäivystäjälle saman päivän tai seuraavan päivän aikakana.
- Tarpeen mukaan järjestetään purkukeskustelu yksilölle, työparille tai työryhmälle paikan päällä tai videovälitteisesti.
- Oppilaitoksen rehtori toimii yhdyshenkilönä työterveyshuoltoon.

Oppilaitoksen kriisiryhmän tehtävät ja toiminta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että jokaisessa oppilaitoksessa on kriisiryhmä.

Oppilaitoskohtaisen kriisiryhmän kokoonkutsujana ja johtajana toimii rehtori tai hänen määräämänsä henkilö.

Kriisiryhmä on moniammatillinen työryhmä ja siinä toimivat oppilaitoksen eri ammattiryhmien edustajat, kuten opettaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, koulupsykologi, koulukuraattori sekä kouluterveydenhoitaja.

Oppilaitoksen kriisiryhmän tehtävät poikkeamatilanteessa:

- Organisoida toimintaa kriisitilanteissa
- Huolehtia välittömästä tuen tarpeesta sekä mahdollisista jatkotoimista
- Kirjata ryhmän sisäinen työnjako ja vastuuketju
- Selvittää kriisitilanteissa tärkeät paikallisesti ja alueellisesti toimivat yhteistyötahot sekä sopia yhteistyön periaatteista ja käytännöistä.
- Arvioida kriisitilanteissa toteutettuja toimia
- Tehdä kriisisuunnitelmaan tarvittavat muutokset.

Kriisiryhmän muut tehtävät

- **Perehdyttää** oppilaitoksen henkilökunta kriisitoimintaan. Kriisitoimintaan perehdyttäminen on osa uuden työntekijän perehdyttämistä. Koko henkilöstön yhteisen perehdytyksen lisäksi tarvitaan kohdennettua perehdytystä eri tehtävissä toimiville, kuten yhteisön turvallisuusvastaaville, opiskeluhuollossa toimiville tai kriisityöryhmän jäsenille ja johtovastuuta kantaville.
- Kriisitoimintaohjeen **ajan tasalla pitäminen** (henkilötiedot, yhteystiedot). Tietojen päivittämisestä vastaa rehtori.
- **Yhteyksien luominen kriisityön yhteistyötahoihin.** Kriisiryhmän jäsenet suunnittelevat alueellisen yhteistyömallin yhteistyössä hyvinvointikeskuksen kanssa koskien erityisesti jälkihuoltotyötä. Kriisitoimintamallista informointi oppilaitoksessa ja yhteistyötahoille.
- Toimintamallin **toimivuuden arviointi** sekä tarvittaessa sen muuttaminen. Rehtori ja kriisiryhmä arvioivat ja tekevät tarvittaessa muutoksia toimintaan. Koko prosessi arvioidaan aina kriisityön päättyessä.

Yleisohjeet oppilaitosten poikkeama- ja kriisitilanteisiin

- Arvioi tilanne
- Pelasta – anna ensiapua, jos voit
- Hälytä 112 tarvittaessa
- Ilmoita esimiehelle
 - Esimies ilmoittaa sivistys- ja kulttuuripalveluiden Turjo-tiimille
- Varoita ulkopuolisia
- Estä lisävahingot ja sivullisten oleskelu
- Poistu tarvittaessa oppilaitoksen läheisyydessä olevalle kokoontumispaikalle tai vara kokoontumispaikalle
- Opasta pelastushenkilöstöä tai poliisia

Koulu-uhkaustilanteen ensivaiheessa sikun omien yksiköiden tulee olla yhteydessä turvallisuusjohtamisen tiimiin. Uhkaustilanteissa Turjo-tiimi johtaa toimintaa yhdessä yksiköiden johdon kanssa sekä tekee yhteistyötä poliisin kanssa.

Väkivalta- tai uhkatapahtumasta on ilmoitettava yksikön johdolle, joka tarvittaessa ilmoittaa poliisille ja työsuojeluhenkilöstölle sekä Turjo-tiimille.

Turvallisuusjohtamisen tiimin ryhmäsähköpostiosoite on turjo.siku@ouka.fi. Turjo-tiimin jäsenet ja yhteystiedot löytyvät asiakirjan lopussa olevasta yhteystietoluettelosta.

Sivistys- ja kulttuuripalveluiden Turjo-tiimi

Oulun kaupungissa koulujen ja oppilaitosten tukena kriisitilanteissa toimii sivistys- ja kulttuuripalveluiden turvallisuusjohtamisen tiimi eli Turjo-tiimi. Turvallisuusjohtamisesta vastaavan Turjo-tiimin tehtävänä on vastata, ohjata, kouluttaa ja seurata yhdessä linjajohdon kanssa turvallisuuteen ja perehdyttämiseen liittyviä asioita sivistys- ja kulttuuripalveluissa.

Turjo-tiimi toimii uhka- ja kriisitilanteissa sekä niiden jälkeen sivistys- ja kulttuuripalveluiden yksikön esimiesten tukena ja apuna. Tiimiin voi olla yhteydessä matalan kynnyksen periaatteella. Turjo-tiimiin ollaan yhteydessä esimerkiksi oppilaitoksissa sattuvissa äkillisen kriisin tilanteissa, kuten esimerkiksi tulipalot, oppilaan tai opettajan yllättävä menehtyminen, koulubussionnettomuus tai vakavat väkivaltatilanteet.

Toimintamalli oppilaitoksen yksittäisissä kriiseissä ensimmäisinä päivinä

Tilannearvio

- Jos tilanne on akuutti ja vaatii välittömiä toimenpiteitä (suojaaminen, pelastaminen, ensiapu jne.) tehdään tarvittavat toimenpiteet.
- Tilanteen kartoitus kriisiryhmän koollekutsujan johdolla.
- Mitä on tapahtunut, mistä tieto on saatu ja onko tiedon todenperäisyys tarkastettu?
- Onko jotakin tukitoimia jo käynnistetty ja kenen toimesta?

Kriisityön suunnittelu ja tukitoimet eri tasoille

- koko oppilaitos
- henkilökunta
- oppilas- ja opiskelijaryhmä
- yksittäinen opiskelija

Kriisityön käynnistäminen ja toiminta

- Kartoitetaan, ketä asia läheisesti koskettaa (opiskelukaverit, luokkakaverit), muut

(perhe, sisarukset)

- Henkilöstön tuen tarve?
- Mitä tukitoimia ja menetelmiä käytetään?
- Tarvitaanko ulkopuolista apua?
- Kuka antaa apua: missä ja milloin?
- Kauanko tukitoimia tarvitaan?

Tiedottaminen ja kriisiviestintä

Kriisiviestinnässä noudatetaan Oulun kaupungin linjauksia. Kriisiviestinnässä yksikköjen esimiehet vastaavat oman yksikkönsä sisäisestä tiedottamisesta ja sivistys- ja kulttuurijohtaja ulkoisesta.

Oppilaitoksen rehtori vastaa yhteistyössä sikun Turjo-tiimin kanssa oman oppilaitoksensa sisäisestä tiedottamisesta henkilökunnalle, oppilaille ja opiskelijoille sekä huoltajille. Häiriö- ja poikkeusoloissa käytetään lähtökohtaisesti samoja tuttuja välineitä kuin normaalioloissa. Oppilaitosten tärkein kriisiviestinnän kanava huoltajille on Wilma.

Kriisityön päättäminen

Arvioidaan toiminnan eri osa-alueet

- toiminnan organisoituminen
- tiedottaminen ja tiedonkulku
- työnjako ja vastuut
- yhteistyö verkoston kanssa
- resurssien riittävyys ja kesto
- toiminnan arviointi ja jatkotyön suunnittelu
 - » Mitä kehitettävää?
 - » Missä onnistuttiin?
 - » Mitä opittiin tulevaa varten?

Kriisin jälkihuoltotyö

Joskus oppilaitosta koskettava kriisi on niin suuri, että psykososiaalisen akuuttivaiheen lisäksi oppilaiden ja opiskelijoiden **tukea tulee rakentaa pitkälle aikavälille systemaattisesti ja lisäresurssein jälkihoidon avulla**. Tehtävää ei voi jättää pelkästään oppilaitoksen oman henkilöstön varaan. Oppilaitoksen opetus- ja opiskeluhoitohenkilöstö on kuormittunut akuuttivaiheessa ja tarvitsisi itsekin tilaa palautumiseen ylimääräisestä rasituksesta.

Jälkihoitotyö tulee suunnitella alueen muiden toimijoiden kanssa yhdessä. Jälkihoidon avulla pyritään auttamaan opiskeluyhteisöä ja sen yksittäisiä jäseniä toipumaan järkyttävän tapahtuman seurauksista sekä palautumaan mahdollisimman hyvään arkeen.

Vakavan onnettomuuden tai väkivaltatilanteen jälkihoito lisäresurssein saattaa kestää vuosia

siten, että akuuttitilanteeseen resursoitua lisähenkilöstöä vähennetään asteittain toipumisen edetessä. Samalla jälkihoidon organisointi siirtyy yhä selkeämmin alueen oman tukijärjestelmän piiriin.

Tapauskohtaisen jälkihoidon suunnittelu käynnistyy välittömästi onnettomuuden jälkeen. Se tulee aloittaa limittäin akuuttivaiheen kriisiavun kanssa. Yleensä kriisiavun vaihe kestää noin kaksi viikkoa; pienemmissä onnettomuuksissa se saattaa kestää muutamien päivien ajan. Kriisityönsuunnitelmissa tulisi olla jälkihoidon suunnittelun yleiset periaatteet apuna yksittäisten tapahtumien suunnittelulle.

Toimintaohjeita oppilaitosten poikkeama- ja kriisitilanteisiin

Väkivaltatilanne oppilaitoksessa

Tilanteessa, jossa väkivaltaisesti käyttäytyvä tai sillä uhkaava henkilö on esimerkiksi oppilaitoksen alueella tai välittömässä läheisyydessä, on heti soitettava hätäkeskukseen numeroon 112. Väkivalta tai uhka tapahtumasta on ilmoitettava oppilaitoksen johdolle, joka tarvittaessa ilmoittaa poliisille ja työsuojeluhenkilöstölle sekä sikun Turjo-tiimille.

Välittömät toimenpiteet:

- Ryhdy välittömiin ensiapu- ja hälytystoimiin kriisisuunnitelman mukaisesti.
- Tieto rehtorille, henkilöstölle ja kriisiryhmälle.
- Huolehdi oppilaat ja opiskelijat turvaan sekä huolehdi erityisesti silminnäkijöistä.
- Pidä huoli, että oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa on aina joku aikuinen ja ettei oppilaita päästetä kotiin ennen kuin tilanne on rauhoittunut. Nuorempien oppilaiden kohdalla tulee varmistaa, että kotona on joku vastaanottaja, järjestä tarvittaessa saattaja.
- Ilmoita huoltajille mahdollisimman pian.
- Käydään keskustelut luokissa opettajien ja kriisityöntekijöiden johdolla.
- Läpikäyntikeskustelut henkilöstön kanssa.
- Yhteistyö huoltajien kanssa.

Jälkityö:

- Tarvittaessa rehtori kokoaa oppilaitoksen kriisiryhmän, joka järjestää kriisiapua.
- Tarvittaessa rehtori evää väkivaltaiselta oppilaalta koulunkäyntioikeuden loppupäiväksi tai pidemmäksi ajaksi.
- Selvitetään osapuolilta mahdollisuus ja halukkuus sovitteluun.
- Tehdään lastensuojeluilmoitukset.
- Tilanteessa mukana ollut aikuinen kirjoittaa muistion tapahtumista.

Oppilaan tai opiskelijan kuolema

Mikäli kuolema on tapahtunut koulu- tai työmatkalla tai oppilaitoksessa, tulee asiasta ilmoittaa poliisille. Poliisin tehtävään kuuluu kuolinviestin vieminen omaisille.

Henkilön, joka saa tiedon kuolemasta, tulee ottaa yhteyttä rehtoriin. **Rehtori varmistaa tiedon oikeaperäisyyden poliisilta.**

Oppilaitoksen johto päättää, kuinka suruviesti välitetään oppilaille kunnioittaen vainajien omaisten tahtoa. Opettajille tiedotetaan kuolemasta aina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jo ennen oppilaiden saapumista. Erityinen huomio on kiinnitettävä tapaan millä suruviesti ilmoitetaan luokatovereille ja muille oppilaille. Vainajan läheisille opiskelutovereille on varauduttava antamaan erityistukea. Oppilaan kuolemasta tiedottaminen on pääasiallisesti oppilaitoksen rehtorin vastuulla.

Kuolemaan liittyvät arkaluonteiset tiedot (esimerkiksi kuolinsyy ja terveystiedot) ovat henkilökoh-
taisia asioita, joita ei saa välittää muille osapuolil-
le ilman lähiomaisten lupaa.

Välittömät toimenpiteet:

- Rehtori ilmoittaa opiskelijan kuolemasta henkilökunnalle.
- Rehtori sopii omaisten kanssa, mitä ja miten asioista kerrotaan oppilaitoksessa.
- Opettajat kertovat opiskelijoille tapahtuneesta, varataan aikaa asiasta keskustelulle.
- Oppilaille kerrotaan tosiasiat, estetään huhujen leviäminen.
- Oppilaitoksen kriisiryhmä toimii tarvittaessa opettajien tukena.

Jos kuolema on tapahtunut koulu- tai työmatkal-
la ja tilanteessa on silminnäkijöitä (mahdollisesti
muuta oppilaita tai henkilökuntaa), koululla voi-
daan aloittaa kaupungissa yhteisesti sovitun pro-
tokollan mukaisesti tarvittavan psykososiaalisen
tuen antaminen välittömästi silminnäkijöille.

Tiedottaminen

- Rehtori tiedottaa asiasta.
- Kuolleen opiskelijan luokkakavereiden koteihin lähetetään viesti, jossa kerrotaan tapahtuneesta ja kuolemaa seuraavista toimenpiteistä oppilaitoksessa – tarvittaessa viesti lähetetään kaikkiin koteihin.

Jälkityö

- Muistaminen oppilaitoksessa: suruliputus, hiljainen hetki, muistohetki
- Seurakunnalta voidaan pyytää apua tilaisuuden järjestämiseen
- Rehtori selvittää kuolleen opiskelijan vanhemmilta, toivovatko he, että jotkut luokan opiskelijoista tai luokka osallistuisi hautajaisiin – On tärkeää, että lapsella on hautajaisissa seuranaan myös aikuisia. Jos omaiset toivovat, että luokkakavereita osallistuisi hautajaisiin, opettaja lähettää opiskelijoiden koteihin viestin.

- Opiskelijoiden jaksamisen seuranta, erilaiset surureaktiot
- Oppilaitoksen henkilökunta sekä opiskelu-
huollon työntekijät antavat psykososiaalista
tukea. Tarvittaessa pyydetään lisätukea
seurakunnalta ja erikoisnuorisotyöltä.

Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- Mikäli kuolema on tapahtunut työmatkalla tai oppilaitoksessa, asiasta tulee ilmoittaa poliisille. Poliisin tehtävään kuuluu kuolinviestin vieminen omaisille.
- Omaisten kanssa sovitaan kuinka, mitä ja missä laajuudessa asiasta tiedotetaan oppilaitoksessa.
- Työkavereille tiedotetaan aina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jo ennen opiskelijoiden saapumista. Oppilaitoksen johto päättää kuinka suruviesti välitetään opiskelijoille kunnioittaen vainajien omaisten tahtoa.
- Erityinen huomio on kiinnitettävä tapaan, millä suruviesti ilmoitetaan henkilökunnalle ja opiskelijoille. Varaudutaan antamaan tukea henkilökunnalle ja opiskelijoille.

Opiskelijan vakava sairaus

- Sairastuneen opiskelijan ja huoltajan kanssa sovitaan, mitä kerrotaan muille opiskelijoille.
- Sairastuneen opiskelijan omaa mielipidettä kunnioitetaan.
- Pyritään saamaan lupa kertoa luokan opiskelijoille ja muulle henkilökunnalle.
- Asiaa käsitellään sairastuneen, hänen ystäväpiirinsä ja luokan kanssa.
- Laaditaan toimintaohjeet sairauskohtauksen varalta.
- Opiskelijalle tarjotaan tukea ja keskustelumahdollisuutta.
- Oppilaitoksen kriisiryhmä organisoii paikallisten yhteistyötahojen kanssa mahdollisesti tarvittavan tuen.

Opiskelijan itsemurhaukkaus

- Keskustele opiskelijan kanssa heti, kun saat asiasta tiedon tai havaitset tilanteen.
- Jos opiskelija kieltäytyy, puhu jollekin, johon hän luottaa.
- Jos opiskelija kieltää hakemasta apua – hae silti – kyse on elämästä ja kuolemasta. Jos tilanne on akuutti, soita yleiseen hätänumeroon 112 tai sosiaali- ja kriisipäivystykseen p. 044 7036235.
- Kysy opiskelijalta suoraan. Kysyminen ei aiheuta itsemurhaa.
- Osoita välittämisesi ja ole valmis auttamaan. Kuunteleminenkin on auttamista.
- Älä vähättele, tuomitse tai kiittaa asiaa fraaseilla.
- Älä jätä opiskelijaa yksin. Huolehdi opiskelija huoltajien tai muiden omaisten luo tai toimita opiskelija hoidon piiriin.
- Tee lastensuojeluilmoitus.

Onnettomuus tai tapaturma (opiskelija)

Välittömät toimenpiteet

- Paikalla oleva opettaja, avustaja tai muu henkilökuntaan kuuluva aikuinen vastaa onnettomuuteen joutuneen opiskelijan välittömästä auttamisesta
- Arvioi, mitä on tapahtunut ja millaista apua tarvitaan
- Soita tarvittaessa hätänumeroon 112
- Aloita ensiapu
- Pyri poistamaan muut opiskelijat onnettomuuspaikalta
- Opiskelija viedään tarvittaessa terveysasemalle, ota opiskelijan tiedot mukaan, tiedota opiskelijan huoltajia asiasta. Jos huoltajaa ei tavoiteta, lähtee joku oppilaitoksen aikuisista mukaan saattajaksi.
- Ilmoita asiasta rehtorille

- Rehtori antaa opettajan tai avustajan tehtäväksi ottaa selvää, ketkä näkivät onnettomuuden
- Lähimmässä luokassa oleva opettaja tai avustaja huolehtii onnettomuus oppilaan opettajan luokasta, kunnes opettaja voi palata työtehtäviinsä
- Tapahtuneen nähnyt luokanopettaja tai luokanvalvoja täyttää vahinkoilmoituksen
- Asiaa käsitellään opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa
- Järkyttyneimmät opiskelijat kotiin vain aikuisen mukana.

Tiedottaminen

- Rehtori ilmoittaa opiskelijan kotiin onnettomuudesta
- Rehtori informoi oppilaitoksen henkilöstöä ja sikun Turjo-tiimiä.
- Opiskelijoille kerrotaan tapahtuneesta:
 - » puhutaan avoimesti, rehellisesti ja konkreettisesti
 - » opiskelijoiden tulee saada puhua siitä, mitä ajattelevat ja tuntevat
 - » suunnitellaan yhdessä turvallinen kotiin meno niin, ettei opiskelijan tarvitse olla yksin kotona
 - » rehtori tiedottaa onnettomuudesta tarvittaessa muita koteja viestillä.

Jälkityö

- Oppilaitoksen kriisiryhmä miettii tapauskohtaisesti, tarvitaanko oppilaitoksen ulkopuolista asiantuntija-apua psykososiaalisen tuen järjestämiseen.
- Opiskelijoiden jaksamisen seuranta ja psykososiaalisen tuen antaminen.
- Jos loukkaantunut opiskelija joutuu olemaan pitkään pois, opettaja voi yhdessä opiskelijoiden kanssa pitää yhteyttä opiskelijaan.

Onnettomuus tai työtapaturma (henkilökunta)

Ensimmäinen paikalle saapunut arvioi tilanteen ja hälyttää tarvittavan avun. Henkilövahinkojen satuessa oppilaitoksen johtajan tulee kutsua poliisi paikalle. Vakavassa työtapaturmassa tulee aina kutsua poliisi, työsuojelupiirin tarkastaja sekä työsuojelupäällikkö ja -valtuutettu.

Välittömät toimenpiteet

- anna potilaalle välitön ensiapu
- pyri poistamaan opiskelijat onnettomuuspaikalta
- soita tarvittaessa hätänumeroon 112
- potilas viedään tarvittaessa terveysasemalle
- ota yhteys rehtoriin
- rehtori tai henkilökunta selvittää, ketkä näkivät onnettomuuden
- muu henkilökunta huolehtii onnettomuuteen joutuneen työntekijän välittömistä työtehtävistä.

Tiedottaminen

- rehtori ilmoittaa lähiomaisille onnettomuudesta
- rehtori kertoo tapahtuneesta henkilökunnalle
- opiskelijoille tiedottamisesta sovitaan yhdessä henkilökunnan kanssa
- tapahtuneesta puhutaan avoimesti:
 - » opettaja selvittää, ketkä luokasta näkivät onnettomuuden
 - » opiskelijoiden tulee saada puhua siitä, mitä ajattelevat ja tuntevat
 - » suunnitellaan yhdessä turvallinen kotiin meno niin, ettei opiskelijan tarvitse olla yksin kotona
- rehtori tiedottaa onnettomuudesta tarvittaessa koteja viestillä
- rehtori ilmoittaa tapahtuneesta oppilaitoksen kriisiryhmälle
- rehtori tiedottaa esimiehelleen tapahtuneesta.

Jälkityö

- kriisiryhmä arvioi tapauskohtaisesti, tarvitaanko oppilaitoksen ulkopuolista asiantuntija-apua tuen järjestämiseen
- psykososiaalisen tuen järjestäminen oppilaitoksen henkilöstön toimesta.

Oppilaitoksen ulkopuoliset poikkeustilanteet ja onnettomuudet

Monet oppilaitoksen ulkopuoliset poikkeustilanteet tai onnettomuudet näkyvät ja vaikuttavat myös oppilaitoksen toiminnassa. Ne voivat vaihdella oppilaitoksen läheisyydessä tapahtuneesta onnettomuudesta, paikkakuntaa tai koko maata koskevaan suruun. Myös monet kansainväliset katastrofit ja muut kriisitilanteet voivat heijastua oppilaitoksen toimintaan.

Mitä läheisemmästä tapahtumasta on kysymys, sitä nopeammin oppilaitoksen on reagoitava tapahtuneeseen. Keskeisellä sijalla on rehtori ja oppilaitoksen kriisiryhmä. Sen tulee seurata tapahtumia ja tarpeen vaatiessa ottaa ne esille opettajien ja muun henkilökunnan kanssa.

Muut viranomaiset voivat pyytää oppilaitosta tiedottamaan asiasta - tällöin oppilaitos saa valmiita tiedotusmateriaalia.

Oppilaitoksessa yhteisesti sovitaan, kuinka asia otetaan esille oppilaiden kanssa:

- asiasta voidaan keskustella luokissa opettajien johdolla

- rehtori voi tiedottaa asiasta keskusradion kautta tai jossakin yhteisessä tilaisuudessa
- asiasta voidaan tiedottaa koteihin kirjeellä
- voidaan järjestää vanhempainiltoja ja keskustelutilaisuuksia.

Jos tapahtuma vaikuttaa voimakkaasti henkilökuntaan tai opiskelijoihin, silloin voi olla syytä hankkia ulkopuolista apua.

Esimerkkejä

- lähitöllä sattunut liikenneonnettomuus
- lähitöllä sattunut tulipalo
- paikkakunnalla sattunut tuhoisa onnettomuus
- suuronnettomuus, joka koskettaa koko maata
- sotatilan tai muun poikkeustilan julistaminen
- maamme läheisyydessä sattunut suuronnettomuus, luonnonkatastrofi tai saasteonnettomuus
- jonkun kuuluisuuden tai valtionpäämiehen salamurha tai kuolema
- maamme läheisyydessä syttynyt sotatila.

Oppilaitosten kriisiviestintä

Kriisiviestinnässä noudatetaan Oulun kaupungin linjauksia. Kriisiviestinnässä yksikköjen esimiehet vastaavat oman yksikkönsä sisäisestä tiedottamisesta ja sivistys- ja kulttuurijohtaja ulkoisesta.

Kriisiviestinnällä tarkoitetaan tehostettua ja nopeaa viestintää odottamattomissa tilanteissa, joissa oppilaitoksen toimintaedellytykset tai muu etu ovat uhattuina. Kriisiviestinnän kulmakivi on oikean tiedon välittäminen oikeille kohderyhmille. Tämä edellyttää ennakointia, harkintaa ja suunnittelua.

Kriisi saa aikaan inhimillisen tarpeen saada tietoa tapahtumasta ja sen seurauksista. On tärkeää miettiä, keneen tapahtunut vaikuttaa, kenen pitää saada tietoa tehtävien hoidon näkökulmasta ja keitä muita olisi hyvä informoida. Onnistunut viestintä kriisitilanteessa ehkäisee myös turhia pelkoja ja huhuja.

Kriisiviestinnän tarkoituksena on, että kaikilla, niin oppilaitoksen sisällä kuin ulkopuolisilla yhteistyötahoilla on yhtenevä käsitys tilanteesta. Oppilaitoksen kriisitilanteissa ensisijainen kohderyhmä on aina oma henkilöstö ja oppilaat.

Kriisiviestinnässä rehtori vastaa yhteistyössä sikun Turjo-tiimin kanssa oman oppilaitoksensa sisäisestä tiedottamisesta henkilökunnalle, oppilaille ja huoltajille. Häiriö- ja poikkeusoloissa käytetään lähtökohtaisesti samoja tuttuja välineitä kuin normaalioloissa. Oppilaitosten tärkein kriisiviestinnän kanava huoltajille on Wilma. Ensisijaisesti käytetään nopeita ja tehokkaita sähköisiä

välineitä: Wilmaa, sähköpostia, oppilaitoksen verkkosivuja ja (ryhmä)tekstiviestejä.

Ulkoisen tiedottamisen vastuut sovitaan sivistys- ja kulttuuripalveluiden turvallisuusjohtamisen tiimin kanssa. Medialle kerrotaan vain faktat. Asian parhaiten tunteva antaa lausunnot.

Isoissa kriiseissä sivistys- ja kulttuurijohtaja vastaa ulkoisesta tiedottamisesta eli hän antaa lausunnot ja vastaa median kysymyksiin. Tiedottamisvastuu voi olla myös kaupunginjohtajalla.

Sosiaalisen median kautta voi välittää virallisia kaupungin tiedotteita. On tärkeää seurata niihin tulevia kommentteja ja ohjata tarvittaessa kommentoija virallisen tiedon äärelle. Viralliset sosiaalisen median kanavat kriiseissä ovat Oulun kaupungin Facebook-, Twitter- ja Instagram-tilit. Oppilaitosten omilla somekanavilla ei käydä keskustelua oppilaitosta kohdanneesta kriisistä.

On tärkeää, että kodeille annetaan tietoa oppilaitoksen kriisisuunnitelmasta sekä siihen sisältyvistä kriisiviestinnän periaatteista jo ennakolta. Kun kriisi kohtaa opiskelijayhteisön, tulee myös huoltajien tietää, miten eri tilanteissa toimitaan ja viestitään, mistä tai keneltä saa tarvittaessa apua tai lisätietoa.